

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економіки та управління
Обліково-фінансовий факультет

Кафедра українознавства

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Методичні рекомендації

для самостійної роботи здобувачів початкового (короткий цикл) рівня
вищої освіти ОПП «Агроінженерія» спеціальності 208
«Агроінженерія» денної форми здобуття вищої освіти

Миколаїв
2022

УДК 947.7

I-90

Друкується за рішенням науково-методичної комісії обліково-фінансового факультету ННІ економіки та управління Миколаївського національного аграрного університету від 21 квітня 2022 р. протокол № 9.

Укладачі:

Побережець Г.С. - асистент кафедри українознавства Миколаївського національного аграрного університету

Рецензенти:

Березовська Т.В. - кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства Миколаївського національного університету.

Макарчук С.С. - кандидат історичних наук, доцент кафедри загальнонаукових та соціально-гуманітарних дисциплін Київського університету культури.

© Миколаївський національний аграрний університет, 2022

ВСТУП

Дисципліна «Історія України» є обов'язковим компонентом освітньої програми, загальної підготовки молодших бакалаврів за спеціальністю 208 «Агроінженерія», заняття якої націлені на вивчення здобувачами вищої освіти історичного минулого нагоду від найдавніших часів до наших днів, усвідомлення сутності історичних процесів, вміння орієнтуватися в широкому спектрі різноманітних поглядів на певні історичні явища та події.

Метою вивчення дисципліни «Історія України» є: дати майбутнім фахівцям аграрно-промислової сфери знання щодо сутності і значення історичних процесів, сформувані їх загальноосвітній рівень, прагнення до самовдосконалення, любов до національних духовних цінностей.

Завданнями вивчення дисципліни є: історичне минуле народу від найдавніших часів до наших днів, усвідомлення сутності історичних процесів, вміння орієнтуватися в широкому спектрі різноманітних поглядів на певні історичні явища та події, опанування яких дозволяє сформувані визначену систему компетентностей та досягти очікуваних результатів навчання з дисципліни.

Предмет дисципліни – етносоціокультурне життя і діяльність українського народу в соціоекономічній та політичній сферах, біографії видатних історичних діячів.

Об'єкт дисципліни – історичні події, біографії визначних особистостей, історія Миколаївщини.

Шкала оцінювання ECTS

Оцінка ECTS	Визначення	Оцінка в балах	Град іцій наоц інка
A	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	«5»
B C	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю помилок	75-89	«4»
D E	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	60-74	«3»
EX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	35-59	«2»
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота	1-34	«2»

Модульно-трансферна система оцінки знань здобувачів вищої освіти урахує всі форми їхньої роботи над вивченням курсу та рівень отриманих ними знань. Основними формами вивчення історії України є лекції, семінарські заняття, консультації, самостійна робота здобувачів вищої освіти над джерелами та навчально-методичною літературою, підготовка й виступи з тематичними повідомленнями, доповідями та рефератами, рецензування

рефератів, контрольні співбесіди, написання контрольних робіт, участь у студентських наукових конференціях, складання іспиту.

Теми пропущених занять, а також ті, на яких здобувачі вищої освіти отримали незадовільну оцінку, перездаються ними викладачу на консультаціях.

Основними формами контролю знань здобувачів вищої освіти при вивченні курсу є: оцінки на семінарах, письмові контрольні роботи, реферати, модульні контрольні співбесіди та іспит.

СТАРОДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Вступ до курсу.

Предмет і завдання курсу «Історія України» – складової загальноосвітньої історії. Місце курсу в системі навчання у вищому навчальному закладі освіти. Значення курсу для фахової підготовки і виховання студентської молоді. Джерела та принципи вивчення вітчизняної історії.

Зародження цивілізації на території України.

Поява людини на території України. Первісна палеолітична община. Розвиток родового ладу в неоліті та енеоліті. Кіммерійці, скіфи, сармати. Античні міста-держави Північного Причорномор'я. Трипільська культура.

Се м і н а р:

СТАРОДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

План

1. Первісні спільноти.
2. Археологічні культури.
3. Трипільська культура та її особливості.
4. Велика Грецька колонізація.
5. Античні міста-держави Північного Причорномор'я.

Питання для самостійного вивчення

1. Основні періоди в історії античних міст-держав Північного Причорномор'я.
2. Племена готів на території України.
3. Племена гунів на території України.
4. Походження (витоки) слов'янських народів.

Питання для дискусії

1. Перші племенні об'єднання з елементами державності.
2. Етноплеменні об'єднання давніх слов'ян.
3. Військово-політичний устрій слов'янських племенних об'єднань.

Теми доповідей та презентацій

1. Вірування трипільців.
2. Особливості трипільської культури.
3. Ольвія.
4. Тіра.
5. Херсонес.
6. Пантикапей.

Лекція 2.

РУСЬКА ДЕРЖАВА 9-ПЕР.ПОЛ 14СТ.

Давньоруська держава Київськ Русь: утворення, розквіт, занепад.

Східнослов'янські племена VI–IX ст., соціально-економічні та політичні фактори їх консолідації. Теорії походження Київської Русі. Територія та етнічний склад населення. Форми правління та основні структурні елементи політичної влади. Соціальна структура давньоруського суспільства. Соціально-економічний розвиток Київської Русі. Формування феодальних відносин.

Головні напрями політики перших київських князів. Адміністративна, військова і релігійна реформи Володимира Великого. Розбудова держави за часів Ярослава Мудрого.

Ослаблення великокнязівської влади. Боротьба Володимира Мономаха за єдність Русі. Причини і наслідки роздробленості Давньоруської держави.

Се м і н а р:

УТВОРЕННЯ І РОЗВИТОК РАНЬОФЕОДАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ КИЇВСЬКА РУСЬ. ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА.

План

1. Концепції походження держави Київська Русь та її назви.
2. Розширення і зміцнення Київської держави наприкінці IX-X ст. Розквіт Київської Русі наприкінці X- I половині XI ст. Запровадження християнства.
3. Причини і етапи феодальної роздробленості. Занепад Києва.
4. Посилення удільних князівств.
5. Культура Київської Русі.

Питання для самостійного вивчення

1. Історичні джерела з історії Київської Русі.
2. Проблема походження слов'ян в історичній літературі.
3. Давньоруськанародність.
4. Історичні корені та етногенез українців.
5. Князівства Середнього Подніпров'я.
6. Галицьке та Волинське князівства до їх об'єднання.

Питання для дискусії

1. Яка з двох теорій виникнення Київської Русі (норманська чи антинорманська) здається вам більш аргументованою? Чому?
2. Чи була у русів повноцінна державність до приходу в Київ варягів на чолі з Олегом? Обґрунтуйте свою відповідь.
3. З якими зовнішніми ворогами на сході, півдні, заході й півночі доводилось боротися удільним князівствам?
4. Дайте оцінку роздроблення Київської держави. Чи можна було зупинити цей процес і зберегти Київську Русь? Як саме?

5. Чому в Київській Русі було запроваджене саме християнство? Як це пояснюється в історичній літературі?

Теми доповідей та презентацій

1. Передумови утворення Київської держави. Норманська теорія.
2. Реформи Володимира Великого.
3. Адміністративний устрій Київської Русі.
4. Роль Володимира Мономаха в давньоруській історії.
5. Розквіт Галицько-Волинської держави за часів Данила Галицького.

Л е к ц і я 3.

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО

Інкорпорація руських удільних князівств до складу інших держав.
Період перебування українських земель у складі Литовського князівства.

Українські землі під владою Польщі.

Суспільно-політичний устрій Великого князівства Литовського.

Кревська унія 1385 р. і українські території.

Завоювання Московською державою Чернігово-Сіверських земель.

С е м і н а р:

УТВОРЕННЯ КРИМСЬКОГО ХАНСТВА

План

1. Утворення Кримського ханства.
2. Гереї.
3. Суспільний устрій ханства.
4. Соціальна стратифікація в Кримському ханстві.
5. Управління у Кримському ханстві.
6. Військо кримських татар.
7. Пам'ятки середньовічної культури 14-15 ст. та характерні риси розвитку української культури.

Питання для самостійного вивчення

1. Суспільне і церковне життя на теренах України в 14-15 ст.
2. Сільське господарство.
3. Реместа і торгівля.
4. Міста, магдебурське право.
5. Соціальні стани та господарське життя.

Питання для дискусії

1. Поміркуйте, чому Гедимін титулував себе «королем литовців і русичів»?
2. Чому Ольгерд завдавав воєнних ударів по Московському

- князівству?
3. Як це було пов'язано з давньоруськими землями?

Теми доповідей та презентацій

1. Життя та діяльність українського ученого Юрія Дрогобича (Котермак).
2. Фіоль (Святополк) Швайпольт слов'янський першодрукар.
3. Архітектура та містобудування 14-15 ст.
4. Малярство та книжкова мініатюра 14-15 ст.
5. Музичне життя 14-15 ст.

Лекція 4.

ВИНИКНЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА ТА ЗАПОРОЗЬКОЇ СІЧІ

Причини, передумови, рушійні сили, характер та основні етапи революції.

Національно-визвольна боротьба українського народу 1648–1657 років. Козацька держава.

Руїна. Криза і поразка революції.

Се м і н а р:

ВИНИКНЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА ТА ЗАПОРОЗЬКОЇ СІЧІ

План

1. Причини виникнення українського козацтва.
2. Перші згадки про козаків.
3. Запорізька Січ – козацька республіка. Дмитро Вишневецький.
4. Військово-адміністративна організація Запорізької Січі.
5. Реєстрове козацтво.
6. Походи козаків першої чверті 17 ст.
7. Козацько-селянські повстання 20-30-х рр.. 17 ст.

Питання для самостійного вивчення

1. Статус земель України у складі Королівства Польського, Великого Князівства Литовського, Руського та Жемантійського, Священної Римської та Османської імперій, Московського царства в першій половині 16 ст.
2. Люблінська унія 1569 р. та її вплив на українське суспільство. Наслідки.
3. Соціальна структура суспільства в Україні 16 ст.
4. Економічне життя села та міста: фільварки, цехи. Торгівля.

Питання для дискусії

1. Гадяцька угода та її історичне значення.
2. Березневі статті 1654 р. та їх значення для України.

3. Переяславський договір 1659 р. та його наслідки.
4. Андрусівське перемир'я 1667 р. та його значення.

Теми доповідей та презентацій

1. Православні братства та їх внесок у розвиток української освіти.
2. Берестейська унія 1596 р.
3. Петро Конашевич-Сагайдачний.
4. Політичний портрет Б.Хмельницького.
5. Гетьман І.Виговський, його зовнішня та внутрішня політика.

Л е к ц і я 5.

УКРАЇНА В ДРУГ. ПОЛ. 17-18 СТ.

Причини, характер і рушійні сили. Основні концепції періодизації Визвольної війни.

Початковий етап війни (1648-1649). Перемоги козацько-селянського війська під Жовтими Водами, Корсунем, Пилявцями. Битва під Зборовом. Зборівський мир. Відновлення української державності.

Битва під Берестечком і Білоцерківський мир. Битви під Батогом і Жванцем. Зближення України з Московією. Переяславська Рада.

С е м і н а р :

ВИЗВОЛЬНА ВІЙНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ СЕР. 17СТ. УТВОРЕННЯ КОЗАЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ. СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ПОЛІТИЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ 17-18СТ.

План

1. Березневі статті Б.Хмельницького 1654 року.
2. Вхід України під протекторат Московії.
3. Завершальний етап Визвольної війни.
4. Воєнні дії 1654-1657 рр.
5. Становище Гетьманщини після смерті Б.Хмельницького.
6. Основні напрями внутрішньої та зовнішньої політики І.Виговського.
7. Історичне значення Визвольної війни українського народу. Оцінка особи Богдана Хмельницького в науковій літературі.

Питання для самостійного вивчення

1. Північна Буковина, Закарпаття у XIV–XVIIст.
2. Історія формування Литовського князівства.
3. Козацькі та козацько-селянські повстання у кінці XVI–30-х роках XVII ст.
4. Етнічний розвиток українців у XIV–XVIст.
5. Піднесення української культури у другій половині XVI – першій половині XVII ст.

Питання для дискусії

1. В чому Ви вбачаєте історичне значення української козацької держави Війська Запорозького для подальшої долі українського народу?
2. Вкажіть на соціальні та релігійні аспекти подій Визвольної війни, обґрунтуйте їх вплив на процеси становлення козацької держави.
3. Чи міг Б.Хмельницький без зовнішньої допомоги відстояти Українську козацьку державу?
4. Чи можна вважати Визвольну війну під проводом Б. Хмельницького антифеодальною? Обґрунтуйте свою думку.
5. Чи можна вважати, що після Переяславської угоди та «Березневих статей» Україна стала частиною Московської держави?

Теми доповідей та презентацій

1. Б. Хмельницький – державний діяч, фундатор української козацької держави.
2. Дипломатія гетьмана Б. Хмельницького.
3. Б.Хмельницький як полководець.
4. Соратники Б. Хмельницького.
5. Селянське питання в роки Визвольної війни.
6. Українська козацька держава і Річ Посполита в роки Визвольної війни.
7. Україна та Кримське ханство в часи Визвольної війни.
8. Значення Української національної революції середини XVII ст. в контексті вітчизняної та європейської історії.

Л е к ц і я 6.

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ПІД ВЛАДОЮ РОСІЙСЬКОЇ ТА АВСТРО-УГОРСЬКОЇ ІМПЕРІЇ (КІНЕЦЬ 18 – ПОЧАТОК 20 СТ.).

Адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі іноземних держав. Чисельність населення та його етнічний склад. Промисловий переворот 30–40-х рр. XIX ст., його вплив на соціально-економічний розвиток Наддніпрянської та Західної України. Аграрне питання. Скасування кріпосного права в Австро-Угорській та Російській імперіях (реформи 1848 і 1861 рр.).

Значення століпінської аграрної реформи для аграрного сектору економіки України (1906 р.). Етноміграційні процеси.

Асиміляція і лінгвоцид як інструменти колоніальної політики Російської та Австро-Угорської імперій стосовно українців. Революції 1848 і 1905–1907 рр. та їх вплив на розвиток українського національного руху. Політичні партії Сходу й Заходу України(1890–1914рр.). Розкол українського національного руху як один з наслідків Першої світової війни.

С е м і н а р :

УКРАЇНА НА ПОЧАТКУ ХХ СТ. (1900-1914РР.). УКРАЇНА В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.

План

1. Політичний і соціально – економічний розвиток України у складі Росії та Австро-Угорщини.

2. Розвиток культури на початку ХХ ст. Освіта. Наука. Видатні вчені. Українська преса та видавництва. Здобутки майстрів літератури та мистецтва. Духовні цінності українців. Церковне життя.

3. Україна в геополітичних планах країн Антанти і Троїстого союзу. Ставлення населення і політиків до війни..

4. Формування легіону Українських січових стрільців. Военні дії на території України у роки війни.

Питання для самостійного вивчення

1. Війна Росії з наполеонівською Францією та участь у ній українців.
2. Декабристський рух в Україні.
3. Україна в роки Кримської війни.
4. Культура, наука й освіта в Україні у ХІХст.
5. Культура, наука й освіта в Україні на початку ХХст.
6. Україна в роки Першої світової війни.

Питання для дискусії

1. Що спричинило бурхливий індустріальний розвиток Наддніпрянської України на початку ХХ ст.?
2. Що свідчить про екстенсивний шлях розвитку сільського господарства в Україні на початку ХХ ст.?
3. Що гальмувало економічний розвиток Західної України?
4. У чому полягали причини Першої російської революції?
5. Які завдання ставили перед собою політичні партії в Російській імперії на початку ХХ ст.?
6. У чому полягало позитивне значення змісту Маніфесту Миколи II для розвитку українського національно-демократичного руху?

Теми доповідей та презентацій

1. Історія українського народу в творах Т.Г.Шевченка.
2. Кирило-Мефодіївське товариство – перша українська політична організація.
3. М. П. Драгомонов як учений та політичний діяч.
4. Греко-католицька церква в Західній Україні в ХІХ ст.

Л е к ц і я 7.

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В ПЕРШІЙ ПОЛ. 20 СТ.

Лютнева революція в Росії. Розвиток політичної ситуації в Україні протягом 1917р.

Україна в полум'ї громадянської війни: основні військово- політичні сили і режими.

Підсумки революції та громадянської війни.

Результати революції і громадянської війни для України. Громадянські війни – найкривавіші в історії людства. Невідповідність реальних засобів проголошеним цілям у діях усіх військово-політичних режимів. Причини поразки національно-державницьких сил, білогвардійців та інтервентів. Фактори, що зумовили перемогу більшовиків. Селянський повстанський рух як провідний чинник подій, його сила і слабкість.

С е м і н а р :

**УКРАЇНСЬКА РСР В УМОВАХ НЕПУ (1921-1928РР.).
ЗАКРІПЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ(1929-1938РР.).**

П л а н

1. Політика «воєнного комунізму». Утворення СРСР. Статус України.
2. Голод 1921—1923 рр. Впровадження непу в Україні. Економічне, соціальне та повсякденне життя населення в роки непу.
3. Перехід до форсованої індустріалізації. Директивне господарювання.
4. Хлібозаготівельні кризи 1927—1929 рр. Перехід до суцільної колективізації. Розкуркулення. Доля приватних сільських господарів та їхніх господарств. Зміни у житті, побуті й психології селян.
5. Голодомор 1932—1933 рр. в Україні. «Закон про п'ять колосків». Хлібозаготівлі та їх суть. Масштаби та наслідки Голодомору. Демографічні втрати. Закон України «Про Голодомор 1932—1933 рр. в Україні».

Питання для самостійного вивчення

1. Білогвардійський рух на території України: еволюція внутрішньої політики.
2. Інтервенція військ Антанти в Україні.
3. Особливості політики «воєнного комунізму» в Україні.
4. Українське суспільство в 1921-1939 рр.
5. Україна в роки Другої світової війни (1939-1945 р.).
6. Радянсько-німецька війна 1941-1945 рр.

Питання для дискусії

1. З якою метою була згорнута нова економічна політика? Чи можливим було її продовження за часів сталінізму?
2. Чи можливо було запобігти встановленню «культу особи» Сталіна? Дайте аргументовану відповідь.
3. Чи можна стверджувати, що політика українізації зазнала абсолютної поразки? Відповідь аргументуйте.
4. Чи можна встановити причинно-наслідковий зв'язок між радянською політикою колективізації та голодомором 1932-1933 рр. в Україні?

Теми доповідей та презентацій

1. Створення Союзу Радянських Соціалістичних республік.

2. Україна у складі СРСР: автономна республіка або колонія?
3. Голод 1921–1923 рр. в Україні.
4. Політична боротьба в роки непу.
5. Розвиток кооперативного руху в Україні у 1920-ті рр.
6. Г. Я. Сокольніков і грошова реформа 1922–1924 рр.
7. Політичний портрет Й. Сталіна.
8. Досягнення й невдачі політики українізації.
9. Микола Скрипник: людина і політик.
10. Перша столиця: Харків у 1919–1934 рр.
11. Стаханівський рух: правда і вигадка.
12. Колективізація в Україні.
13. Голодомор 1932–1933 рр.
14. Конституція СРСР 1936 р. і Конституція УРСР 1937 р.: розходження між словом і ділом.
15. «Великий терор» 1937–1938 рр. в Україні.
16. Розвиток української культури в 1930-ті рр.
17. Українська історична наука в епоху сталінізму.
18. Інтелігенція України в умовах тоталітарного режиму.
19. Організація українських націоналістів.

Л е к ц і я 8.

УКРАЇНА В 50-Х – 90-Х РР. 20 СТ.

Особливості відбудови промисловості та сільського господарства. Перетворення в Західній Україні. Рух опору в західноукраїнських землях. Суспільно-політичне життя. Залежність від центру. Репресії. Ідеологічна реакція.

Зміст хрущовських реформ у політичній сфері суспільства. Викриття культу особи Сталіна. Спроба розширення прав республік.

Зрушення у духовному житті після смерті Сталіна. Шістдесятники. Зародження дисидентського руху. Експерименти в економіці. Соціальні програми М. С. Хрущова. Поразка хрущовських реформ.

Спроби економічних реформ середини 60-х рр. ХХ ст. у сільському господарстві й промисловості. Посилення кризових явищ з початку 1970-х рр. Рівень життя народу.

Згортання демократії. Поворот до неосталінізму. Політика зросійщення та жорсткого централізму. Узаконення необмеженої влади КПРС. Дисидентський рух в Україні та його етапи.

С е м і н а р :

УКРАЇНА В ПЕРІОД ЗАГОСТРЕННЯ КРИЗИ РАДЯНСЬКОЇ СИСТЕМИ (СЕРЕДИНА 60 — ПОЧАТОК 80-Х РОКІВ ХХ СТ.).

П л а н

1. Політико – ідеологічна криза системи. Жовтневий пленум 1964 року.

Та його рішення. Згорання демократичних процесів. Неосталінізм.

2. Діяльність в Україні П. Шелеста і зміщення його з посади першого секретаря ЦК КП(б) України. Діяльність В. Щербицького.

3. Спроби реформування економіки в другій половині 60-х років ХХ ст. Посилення бюрократичного централізму. Економічне становище УРСР у 70-х — на початку 80-х років ХХ ст.

4. Активізація опозиційного руху в другій половині 60 — на початку 70-х років ХХ ст. Форми діяльності дисидентів, їхні політичні вимоги, боротьба за національне визволення.

Питання для самостійного вивчення

1. «Перебудова» в СРСР: мета, основні напрями та наслідки для України. Суспільно-політичне життя в Україні наприкінці 1980-х — на початку 1990-х рр.

2. Серпневі події 1991 р. Проголошення державної незалежності України.

3. Розпад СРСР й утворення СНД.

4. Вибори до Верховної Ради УРСР і місцевих рад 1990 р. Декларація про державний суверенітет України.

5. Загострення політичного протистояння. Спроба державного перевороту в СРСР.

6. Проголошення незалежності України, Референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України. Розпад СРСР і створення СНД.

Питання для дискусії

1. Чому в повоєнне десятиріччя посилювались політичні репресії в Україні?

2. У чому полягала суперечливість економічних реформ 50-х — 60-х років ХХ ст.?

3. У чому полягали особливості українського дисидентського руху 60-х — 70-х років ХХ ст.?

Теми доповідей та презентацій

1. Голод 1946–1947 рр.

2. Українська культура в повоєнне десятиліття.

3. Збройна боротьба Української повстанської армії в 1945–1953 рр.

4. Життя та загибель Р. Шухевича.

5. В. Кук — останній головнокомандувач УПА.

6. Операція «Вісла».

7. Цікаві факти з життя М. Хрущова.

8. Зародження дисидентського руху в Україні. «Шістдесятники».

9. Українці в афганській війні.

10. Прийняття Конституції України (1996 р.).

11. Становлення інституту президентства в Україні.

12. Роздержавлення, приватизація та фінансова система України.

Л е к ц і я 9:

НАУКА І ТЕХНІКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ В СВІТІ

Помітними були досягнення у розвитку наукового знання у Київській Русі. Металургія, ковальська і ювелірна справи, вимагали знань у галузі металознавства, будівництво монументальних споруд – елементарних знань з математики. Арифметичні знання необхідні були в торгівлі. Виготовлення скла, мозаїк, різнокольорових емалей, черні, глазури для керамічних виробів і т.п. було неможливим без знання хімічних властивостей матеріалів.

З другої половини XVI ст. на Україні починається бурхливий розвиток просвітництва. Воно носило гуманітарний характер, що позитивно відбилося на рівні філологічної науки, літератури, філософських і історичних знань.

З другої половини XVII ст. наукова думка України концентрується і розвивається у Києво-Могилянській академії. Велика увага приділялася розвитку філософської думки. З ідеалістичних позицій виступали професори І. Гізель, Л. Баранович, І. Галятовський, С. Яворський. Київські вчені були пов'язані з закордонним науковим світом, зокрема з вченими Германії та Польщі.

У XVIII ст. яскравим представником філософської думки в Україні був Г.С. Сковорода. Помітний внесок у розвиток філософської думки зробили Ф. Прокопович, Я.П. Козельський. Розвиток природничих і точних наук в Україні відбувався під впливом діяльності М.В. Ломоносова. Йому належить велика заслуга у вивченні мінеральних ресурсів і земельних надр України.

У XIX ст. передові вчені України розвивали матеріалістичні традиції у природничих науках. Науково-дослідні роботи концентрувалися переважно в університетах і ліцеях. У другій половині XIX ст. наукові товариства функціонували в усіх великих промислових центрах України. Вони плідно займалися пропагандою знань, укріпляли контакти між вченими всієї країни.

Видатним вченим початку XX ст. був ректор Київського політехнічного інституту В.Л. Карпічев, відомий своїми працями в галузі фізики, механіки, опору матеріалів. А викладачем цього ж інституту Є.О. Патонем був створений ряд капітальних посібників і монографій щодо мостобудування.

С е м і н а р :

НАУКА І ТЕХНІКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ В СВІТІ

План

1. Здобутки в наукових знаннях кін. 9-11 ст.
2. Розвиток просвітництва друга пол.. 16 ст. і наукові здобутки.
3. Наукові здобутки Києво-Могилянської академії.
4. Філософія Г.С.Сковороди.
5. Розвиток природничих і точних наук в Україні 18 ст.

6. Наукові товариства 19 ст. в Україні.
7. Досягнення науки і техніки кін. 20 – поч.. 21 ст. в Україні та світі.

Питання для самостійного вивчення

1. Здобутки в науці та техніці в Україні друга пол.. 20 ст.
2. Наукові здобутки в Україні кін. 20- поч.. 21 ст.
3. Розвиток техніки в Україні поч.. 21 ст.

Питання для дискусії

1. Що стимулює розвиток науки в державі?
2. Чи достатнє фінансування наукової сфери в Україні? З чим це пов'язано?
3. Як можна заохотити сучасну молодь до науково-технічного прогресу?
4. Які перспективи розвитку науки та техніки в Україні у 21 ст.?

Теми доповідей та презентацій

1. Ідеалістичні позиції: І.Гізеля, Л. Барановича, І. Галятовського, С. Яворського.
2. Розвиток природничих і точних наук в Україні під впливом діяльності М.В. Ломоносова.
3. Науково-дослідні роботи 19 ст. в Україні.
4. Діяльність Літературного товариства ім. Т.Г. Шевченка.
5. Видатний вчений початку ХХ ст. В.Л. Карпів.
6. Діяльність відомих конструкторів і пілотів: Д.П. та І.І. Сікорського.
7. Розвиток радіофізики під керівництвом Д.А. Рожанського.
8. Діяльність Українського фізико-технологічного інституту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акт проголошення незалежності України. Прийнятий Верховною Радою України 24 серпня 1991 року. *Голос України*. 1991. № 165. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text>
2. Декларація про державний суверенітет України. Прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 р. Київ, 1990. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>
3. Конституція України. Київ, 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (зі змінами 03.09. 2019).
4. Бажан О. В. Діяльність Центрального державного архіву громадських об'єднань України з популяризації документів Національного архівного фонду стосовно Голодомору 1932-1933 років. Винищення голодом. *Пам'ять нації*: збірник наукових статей та доповідей учасників круглого столу до 85-х роковин Голодомору 1932-1933 років в Україні. Київська обласна державна адміністрація. Державний архів Київської області. Архівний простір. Праці Державного архіву Київської області. Випуск II. Київ : Логос. 2020. С. 36-44.
5. Бажан О. В. Круглий стіл “Крим – це Україна. Документальні свідчення в архівах України”. *Архіви України*. 2019. № 1. С. 203-209.
6. Бойко О. Історія України. Київ : Вища школа, 2008. 357 с.
7. Борисенко В. Курс української історії. Від найдавніших часів до кінця ХІХ ст. Київ : Вища школа., 2006. 280 с.
8. Вербовий О. В., Власенко С. І. Національний склад Сумського партизанського з'єднання – 1-ї Української партизанської дивізії ім. двічі Героя Радянського Союзу С. А. Ковпака. Гілея. 2019. Вип. 148, № 9, Ч. 1 : Історичні науки. С. 10-16.
9. Вербовий О. В., Власенко С. І. Фонд 1-ї Української партизанської дивізії ім. двічі Героя Радянського Союзу С. А. Ковпака (Сумське партизанське з'єднання) як комплекс джерел з історії партизанського руху опору в роки Другої світової війни. *Архіви України*. 2019. № 2. С. 128-135.
10. Власенко С. І. Діяльність Комісії з історії Вітчизняної війни при Академії наук УРСР щодо формування партизанських фондів (1946-1950 рр.). *Архіви України*. 2019. № 1. С. 102-119.
11. Власенко С. І. Крим у документах Центрального державного архіву громадських об'єднань України. Крим – це Україна. *Документальні свідчення в архівах України* : збірник статей і матеріалів круглого столу. м. Київ, 15 лютого 2019 р. Київ, 2019. С. 32-67.
12. Власенко С. І. Участь радянських партизанських формувань у Київській наступальній операції 1943 року та пам'ятні місця подій у сучасному науковому дискурсі. *Історико-культурний туризм: український та світовий досвід* : збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції, м. Київ, 5 квітня 2019 р. Київ, 2019. С. 221-230.
13. Грушевський М. Ілюстрована Історія та етнокультура України.

Київ : Наукова думка, 2007. 258 с.

14. Гуржій О. І. Гетьманська Україна 1676-1764. Київ : Арій, 2016. 320с.

15. Дудко В. Джерела статті Павла Грабовського “Микола Гаврилович Чернишевський”. *Український археографічний щорічник*. 2009. Вип. 13/14. С. 326-336.

16. Єфименко Г. Україна радянська: Ілюзії та катастрофи «комуністичного раю» 1917-1939 рр. Харків : КСМ, 2017. 352с.

17. Ковальчук М. Повстансько-партизанський рух проти білогвардійців на Лівобережній Україні (липень – грудень 1919 року). *Український археографічний щорічник*. 2009. Вип. 13/14. С. 337-351.

18. Красзнавчий матеріал у лекційному курсі з історії України / уклад. Т. В. Березовська. Миколаїв : МНАУ, 2007. 56 с.

19. Крип'якевич І. П. Історія української культури / під ред. І. Крип'якевича. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. 208 с.

20. Маслійчук В. Ставлення до жінки в Острогозькій провінції 60-х – 70-х років XVIII століття (за матеріалами фонду 1807 Центрального державного історичного архіву України в місті Києві). *Український археографічний щорічник*. 2007. Вип. 12. С. 128-153.

21. Історія України : методичні рекомендації для виконання контрольної роботи для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання всіх спеціальностей / уклад. Т. В. Березовська. Миколаїв : МНАУ, 2016. 22 с.

22. Методичні рекомендації для самостійної роботи при підготовці до семінарських занять для здобувачів вищої освіти денної форми навчання всіх спеціальностей / уклад. С. В. Стужук. Миколаїв : МНАУ, 2016. 82 с.

23. Методичні рекомендації для семінарських занять здобувачів вищої освіти з історії України ступеня "бакалавр" всіх спеціальностей МНАУ денної форми навчання / уклад. Г. С. Побережець. Миколаїв : МНАУ, 2020. 62 с.

24. Історична свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/z/20340/articles>.

25. Методичні рекомендації для семінарських занять та самостійної роботи здобувачів вищої освіти з історії України для денної форми навчання всіх напрямків підготовки / уклад. Т. В. Березовська. Миколаїв : МНАУ, 2015. 98 с.

26. Полонська-Василенко Н. Д. Історія України: у 2-х кн. Київ : Логос, 2005. 378 с.

27. Старченко Н. Каптуровий суд першого безкоролів'я крізь призму скарг (1572–1574). *Український археографічний щорічник*. 2009. Вип. 13/14. С. 265-283.

28. Ульяновський В. Національне питання в Університеті Св. Володимира в 1917–1918 роках: спроба відкриття кафедри історії України. *Український археографічний щорічник*. 2007. Вип. 12. С. 224-246.

29. Фадєєв О. Долітописна історія України. Київ : Український пріоритет, 2016. 424 с.

30. Центральний державний архів громадських об'єднань України. Наукові статті та науково-інформаційні публікації URL: http://cdago.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=37&Itemid=7.

Зміст

ВСТУП.....	3
Лекція 1.	
СТАРОДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ.....	5
Се мі на р:	
СТАРОДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ.....	5
Питання для самостійного вивчення.....	5
Питання для дискусій.....	5
Теми доповідей та презентацій.....	5
Теми доповідей та презентацій.....	5
Лекція 2.	
РУСЬКА ДЕРЖАВА 9-ПЕР.ПОЛ 14СТ.....	5
Се мі на р:	
УТВОРЕННЯ І РОЗВИТОК РАННЬОФЕОДАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ КИЇВСЬКА РУСЬ. ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА.....	6
Питання для самостійного вивчення.....	6
Питання для дискусій.....	6
Теми доповідей та презентацій.....	7
Лекція 3.	
УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО.....	7
Се мі на р:	
УТВОРЕННЯ КРИМСЬКОГО ХАНСТВА.....	7
Питання для самостійного вивчення.....	7
Питання для дискусій.....	7
Теми доповідей та презентацій.....	8
Лекція 4.	
ВИНИКНЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА ТА ЗАПОРОЗЬКОЇ СІЧІ.....	8
Се мі на р:	
ВИНИКНЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА ТА ЗАПОРОЗЬКОЇ СІЧІ.....	8
Питання для самостійного вивчення.....	8
Питання для дискусій.....	8
Теми доповідей та презентацій.....	8
Лекція 5.	
УКРАЇНА В ДРУГ. ПОЛ. 17-18 СТ.....	9
Се мі на р:	
ВИЗВОЛЬНА ВІЙНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ СЕР. 17СТ. УТВОРЕННЯ	

КОЗАЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ПОЛІТИЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ 17-18СТ.....	9
Питання для дискусії.....	9
Теми доповідей та презентацій.....	10
Л е к ц і я 6.	
УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ПІД ВЛАДОЮ РОСІЙСЬКОЇ ТА АВСТРО-УГОРСЬКОЇ ІМПЕРІЇ (КІНЕЦЬ 18 – ПОЧАТОК 20 СТ.).....	10
С е м і н а р :	
УКРАЇНА НА ПОЧАТКУ ХХ СТ. (1900-1914РР.). УКРАЇНА В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.....	10
Питання для самостійного вивчення.....	11
Питання для дискусії.....	11
Теми доповідей та презентацій.....	11
Л е к ц і я 7.	
УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В ПЕРШІЙ ПОЛ. 20 СТ.....	11
С е м і н а р :	
УКРАЇНСЬКА РСР В УМОВАХ НЕПУ (1921-1928РР.). ЗАКРІПЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ(1929-1938РР.).....	12
Питання для самостійного вивчення.....	12
Питання для дискусії.....	12
Теми доповідей та презентацій.....	12
Л е к ц і я 8:	
УКРАЇНА В 50-Х – 90-Х РР. 20 СТ.....	13
С е м і н а р :	
УКРАЇНА В ПЕРІОД ЗАГОСТРЕННЯ КРИЗИ РАДЯНСЬКОЇ СИСТЕМИ (СЕРЕДИНА 60 — ПОЧАТОК 80-Х РОКІВ ХХ СТ.).....	13
Питання для самостійного вивчення.....	14
Питання для дискусії.....	14
Теми доповідей та презентацій.....	14
Л е к ц і я 9:	
НАУКА І ТЕХНІКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ В СВІТІ.....	15
С е м і н а р :	
НАУКА І ТЕХНІКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ В СВІТІ.....	15
Питання для самостійного вивчення.....	15
Питання для дискусії.....	16

Теми доповідей та презентацій.....	16
Література.....	17

Навчальне видання

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Методичні рекомендації

Укладач: Побережець Ганна Степанівна

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 2,1

Тираж 50 прим. Зам. №__

Надруковано в видавничому відділі

Миколаївського національного аграрного університету

54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб`єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.